

Кулішов Володимир Сергійович,
завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА В МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД У БІНПО

Найбільшою характерною ознакою сучасного суспільства є зміни в усіх сферах життя, що сьогодні просувають науку, економіку, промисловість, культуру, впливають на розвиток інформаційного й освітнього простору. Щоб досягти успіху в сучасному швидкоплинному житті люди повинні безперервно вчитися.

Людина одержує професійні знання, уміння, навички, компетенції в системі безперервної освіти, що обумовлює її важливе місце у створенні майбутнього інтелектуального капіталу суспільства, організацій, підприємств, установ, колективів. Безперервна освіта працівників передбачає не тільки підвищення кваліфікації, перепідготовку, а й стимулювання постійної самоосвіти для успішної життєдіяльності в умовах, що постійно змінюються. Найбільш актуальною проблемою є організація й управління самоосвітою як провідною формою безперервної освіти в умовах сучасності, пошук індивідуальних шляхів її реалізації.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про освіту» визначені такі види освіти: формальна, неформальна та інформальна [1]. Для педагога вони є необхідними та у сукупності визначають індивідуальну освітню траєкторію професійного розвитку педагога. Всі ці види освіти об'єднує одне – безперервність.

Безперервна освіта – це принцип організації освіти, що поєднує усі її шаблі й види (дошкільна, шкільна, професійна та післядипломна – підвищення кваліфікації і перепідготовка) у цілісну систему, що забезпечує можливість

відновлення та поповнення знань і навичок протягом усього життя людини – від раннього дитинства до старості [2].

Безперервну освіту розглядають також як процес і принцип формування особистості, що передбачає створення систем освіти, відкритих для людей будь-якого віку й покоління, супроводжує людину протягом усього життя, сприяє постійному її розвитку, залучає до безперервного процесу отримання знань, умінь, навичок і способів поведінки.

У системі безперервної освіти *самоосвіта* виконує роль зв'язної ланки між ступенями й стадіями організованого навчання, що надає освітньому процесу цілісного характеру. Самоосвіта значною мірою пов'язана з організацією індивідуальної траєкторії освіти, оскільки кожна особистість є неповторною, з власними потребами, цілями, інтересами, мотивами, задоволення яких вимагає індивідуальних способів, форм, підходів.

Індивідуальна освітня траєкторія педагога – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу педагога, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі педагогом видів, форм і темпу здобуття освіти, розвитку професійних компетентностей, виборі суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Завданням освітньої організації, у якій працює або отримує освіту педагогічний працівник, є створення умов для забезпечення реалізації індивідуальної траєкторії освіти за його вибором та підтримкою фахівців і керівництва.

Сьогодні індивідуальна траєкторія освіти може здійснюватись за вибором різних форм (видів) безперервної освіти, але слід зазначити, що в організованих формах (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації) вона є більш обмеженою, ніж при організації самоосвіти. Для реалізації індивідуальної траєкторії освіти та самоосвіти, що може здійснюватись паралельно, необхідним є її моделювання, прогнозування та визначення попередніх

результатів, оскільки невірний обраний шлях, як правило, коштує марно витраченого часу, коштів і зусиль працівника й організацій.

Таким чином, можна визначити *напрями індивідуальної траєкторії освіти й самоосвіти*:

- *розвиток професійної компетентності*, що забезпечить успішність професійної діяльності та містить такі компоненти: когнітивний (здатність до пізнання й застосування знань), функціональний (здатність до реалізації й поповнення способів дій, виконання функціональних обов'язків), поведінковий (здатність проявляти адекватні до ситуації поведінкові компоненти) та особистісний (здатність до прояву особистісних і професійно значущих якостей);

- *опанування практикою самоменеджменту*, що дозволить управляти найважливішим ресурсом – власним часом і власною діяльністю, користуючись технологіями раціонального планування, самоорганізації, самоконтролю, прийняття рішень для забезпечення власного успіху;

- *розвиток власної сфери спілкування й взаємодії з іншими людьми*, що дозволить ефективно спілкуватися, будувати та розвивати міжособистісні (формальні та неформальні) стосунки, працювати в команді, впливати на інших і, у разі необхідності, захищатися від психологічного тиску інших, бути членом колективу своєї організації, вкладати зусилля для формування сприятливого соціально-психологічного клімату;

- *розвиток власного інтелектуального й загальнокультурного потенціалу*, що забезпечить поповнення власного ресурсу (оскільки специфіка педагогічної діяльності – віддавати знання, уміння, емоції), йти «у ногу з часом», задовольняти духовні потреби.

Процес вибору й побудови індивідуальної освітньої траєкторії педагога є циклічним, оскільки орієнтований на задоволення певних потреб, мотивів, цілей особистості педагогічного працівника. Як тільки вони задовольняються, виникають нові цілі, потреби, мотиви, і цикл починає новий оберт.

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти сьогодні створені всі умови для формування індивідуальної освітньої траєкторії

педагогів ЗП(ПТ)О як на курсах підвищення кваліфікації, так і в міжкурсовий період.

Так, під час проходження курсів педагогічні працівники (викладачі професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання, старші майстри) мають можливість обирати вибіркові спецкурси, що відповідають запитам, потребам та професійній специфіці слухачів. На сьогодні перелік вибіркових спецкурсів складає: по кафедрі педагогіки, психології та менеджменту – 15 спецкурсів, по кафедрі методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін – 10 спецкурсів, по кафедрі технологій навчання, охорони праці та дизайну – 6 спецкурсів. Крім того, слухачі мають можливість обирати форми та методи контролю на курсах підвищення кваліфікації, у тому числі обирати теми випускних робіт або запропонувати власну тему.

В умовах міжурсового періоду педагогічні працівники ЗП(ПТ)О також мають низку можливостей для формування та розвитку своїх професійних кваліфікацій. Так, педагоги реалізують індивідуальну освітню траєкторію шляхом:

- 1) участі у конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах, майстер-класах БІНПО різних рівнів;
- 2) розвитку професійних компетентностей у постійно-діючих авторських школах-студіях БІНПО (школа педагогічного коучингу, школа лідерів професійної освіти, онлайн-академія цифрових технологій, онлайн-школа корекції деструктивної поведінки учнів, студія корпоративного тимбілдингу);
- 3) проходження короткострокових курсів підвищення кваліфікації (близько 40 актуальних курсів на 15 або 30 год.);
- 4) участі у програмах інтернаціоналізації наукової діяльності, академічної мобільності тощо.

Таким чином, формування індивідуальної освітньої траєкторії педагога сьогодні забезпечує не тільки розвиток професійних знань і способів діяльності, але й нову матрицю особистого досвіду дій і поведінки працівника у різних

ситуаціях, розв'язання проблем та їх запобігання у різних сферах життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 400с